

URHEILUMUISTOT- KESKUSTELUKORTTISARJA

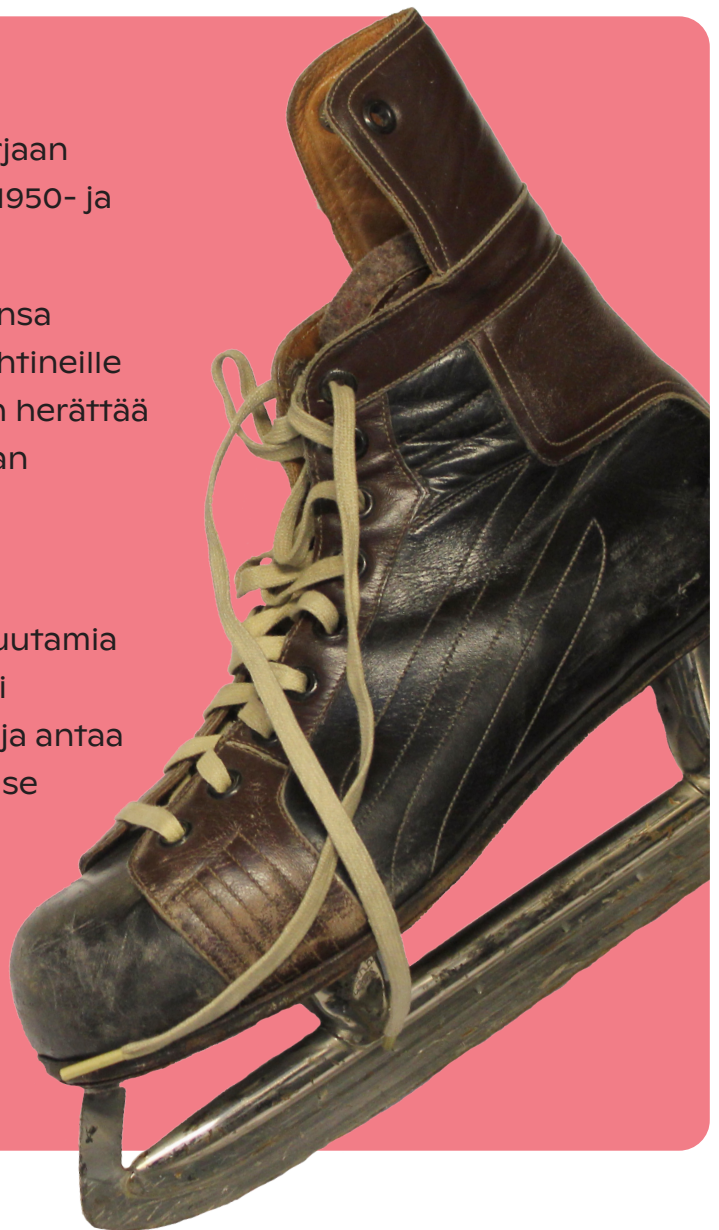
KORTIT 21–30

Urheilumuseon kolmanteen Urheilumuistot-keskustelukorttisarjaan on kerätty urheilulajeja ja -ilmiöitä 1950- ja 1960-luvuilta.

Kuvakortit on tarkoitettu nuoruutensa tuolloin eläneille, jo seniori-ikään ehtineille urheilun ystäville. Kuvien ideana on herättää muistoja ja keskustelua joko suoraan aiheesta itsestään tai sen ympäriltä – rajoja ei ole.

Kortin etupuolella on kuvia sekä muutamia faktatietoja. Kääntöpuolen pidempi tekstiosuus johdattelee aiheeseen ja antaa siitä perustiedot sellaisellekin, jolle se ei ole entuudestaan tuttu. Lisäksi kääntöpuolella on ideoita keskustelun pohjaksi.

Keskustelukortit kannattaa tulostaa kaksipuoleisina.

©Urheilumuseo

HELSINGIN OLYMPIAKISOJEN ESINEITÄ

- olympiarenkaiden myynti eri tuotteisiin oli tärkeä tulonlähde Helsingin olympialaisten kisaorganisaatiolle
- kuvissa kisojen pääsylippu, makeisrasia, Aukusti Tuhkan suunnittelema olympiasoihtu, juomalasi, kahvipaketti

HELSINGIN OLYMPIAKISOJEN ESINEITÄ

OLYMPIA-AARTEITA

Suomessa myytiin olympiavuonna 1952 tuhansia arkisia, olympiarankain koristettuja tuotteita. Olympiarenkaat löytyivät esimerkiksi peilistä, kahvipaketista, nenäliinasta, kahvipannusta ja juomalasista. Oy G.W. Sohlberg Ab niminen yritys osti renkaat makeisrasiaan, neulalautaseen, tulitikkurasian suojakanteen ja taskulamppuun. Kahvipaahtimo Gustav Paulig Oy hankki rengasoikeudet kahvi- ja teet tuotteisiinsa.

Olympiatuotteiden myynnillä kerättiin rahaa olympialaisten järjestelykuluihin. Renkaiden käyttöoikeus ostettiin Helsingin olympialaisten järjestelytoimikunnalta, jolle meni myös osa tuotteen myyntivoitosta.

Helsingin olympialaisten pääsylippuja löytyy yhä monesta kodista. Niitä painettiin noin 2,4 miljoonaa kappaletta Suomen Pankin setelipainossa sekä jonkin verran yksityisissä kirjapainoissa.

Pääsylippuja oli kymmentä eri väriä. Lipun väri kertoi kisapaikan sekä katsomon osan, jossa lipun osoittama paikka oli. Tekstit lippuihin oli painettu suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja ranskaksi. Kilpailun lajitunnus löytyi lipun vasemmasta yläkulmasta ja takana oli kuva katsomokartasta.

Enhä tunnetuin ja samalla kuitenkin harvinaisin Helsingin olympiakisoihin 1952 liittyvä esine on olympiasoihtu. Soihdun suunnitteli taidemaalari ja -graafikko Augusti Tuhka. Sen varsi on visakoivua ja tulimalja hopeaa tai hopeoitua messinkiä. Soihtuja valmistettiin ainoastaan 23 kappaletta, joista yksi kisojen jälkeen.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat muistot Helsingin olympiakisoista 1952
- Helsingin olympiakisojen 1952 suomalaismitalistit: Sylvi Saimo (melonta), Thorvald Strömberg (melonta), Kurt Wires ja Yrjö Hietanen (melonta), Pentti Hämäläinen (nyrkkeily), Kelpo Gröndahl (paini), Toivo Hyytiäinen (keihäs)
- suomalaisten suosikki oli tšekkiläinen Emil Zátopek, joka voitti kolme kultaa pitkillä juoksumatkoilla
- Paavo Nurmi sytytti olympiatulen olympiakisojen avajaisissa 1952 Helsingin olympiastadionin kentällä olevaan maljaan
- Hannes Kolehmainen sytytti olympiatulen Helsingin olympiastadionin tornin huipulla olevaan tulimaljaan
- moni suomalainen tutustui Coca-Colaan ensimmäisen kerran elämässään

©Urheilumuseo

JALKAPALLO

- 1950-luvulla jalkapallo oli yksi niistä joukkuelajeista, joiden suosio ja harrastajamäärät kasvoivat nopeasti
- Karhu oli perinteinen jalkapallovälineiden valmistaja Suomessa
- välineet olivat nahkaisia ja raskaita
- Adidas ja Puma veivät jalkapallovälineiden kehitystä eteenpäin 1950-luvulla
- 1960-luvulla keinonahka yleistyi ja toi jalkapallovälineisiin kestävyyttä, vedensietoa ja keveyttä

JALKAPALLO

JALKAPALLO VALTAA KAUPUNGIT

Sodan jälkeen jalkapallo sai Suomessa runsaasti lisää harrastajia. Etenkin kaupungeissa se nousi ykköslajiksi ja pihapelinä se oli yksi suosituimmista.

Sopivia kenttiä ja nurmia pelaajille löytyi hyvin, mutta itse jalkapalloista oli pulaa. Tehdasvalmisteisia urheiluvälineitä oli vähän ja niitä oli vaikea hankkia. Kun pallo jostain saatiin, siitä pidettiin yleensä hyvää huolta: rasvattiin ja pidettiin visusti tallessa. Myös omakekoisia palloja oli käytössä.

1950-luvun jalkapallo oli ruskea, nahkainen ns. mänttipallo, jonka kyljessä oli nahkanyöreillä suljettava aukko. Aukosta laitettiin pallon sisäkumi paikoilleen tai otettiin tarpeen vaatiessa pois. Pallo ei ollut kovin kestävä vaan alkoi helposti painua kasaan ja muuttua soikeaksi. Se oli myös raskas ja kastuessaan suorastaan painava. Kun märkä pallo tuli mäntti edellä kohti kasvoja, kannatti miettiä parikin kertaa, pukatako vai ei.

Ne, joilla oli käytössään nappulakengät saivat huomata, etteivät ne välttämättä siivittäneet kevyeen juoksuun. 1950-luvun nahkaiset ”nappikset” olivat tukevat, raskaat ja ylsivät nilkkaan asti. Nappulat oli kiinnitetty nauloilla ja niitä oli yleensä kuusi. Ruuvattavat ja vaihdettavat nappulat lisäsivät myöhemmin käyttömukavuutta.

Urheiluvälinevalmistajien Adidaksen ja Puman valmistamia uusia, kevyemmistä ja synteettisistä materiaaleista valmistutettuja palloja ja jalkapallokenkiä alkoi saapua Suomeen 1960-luvulla.

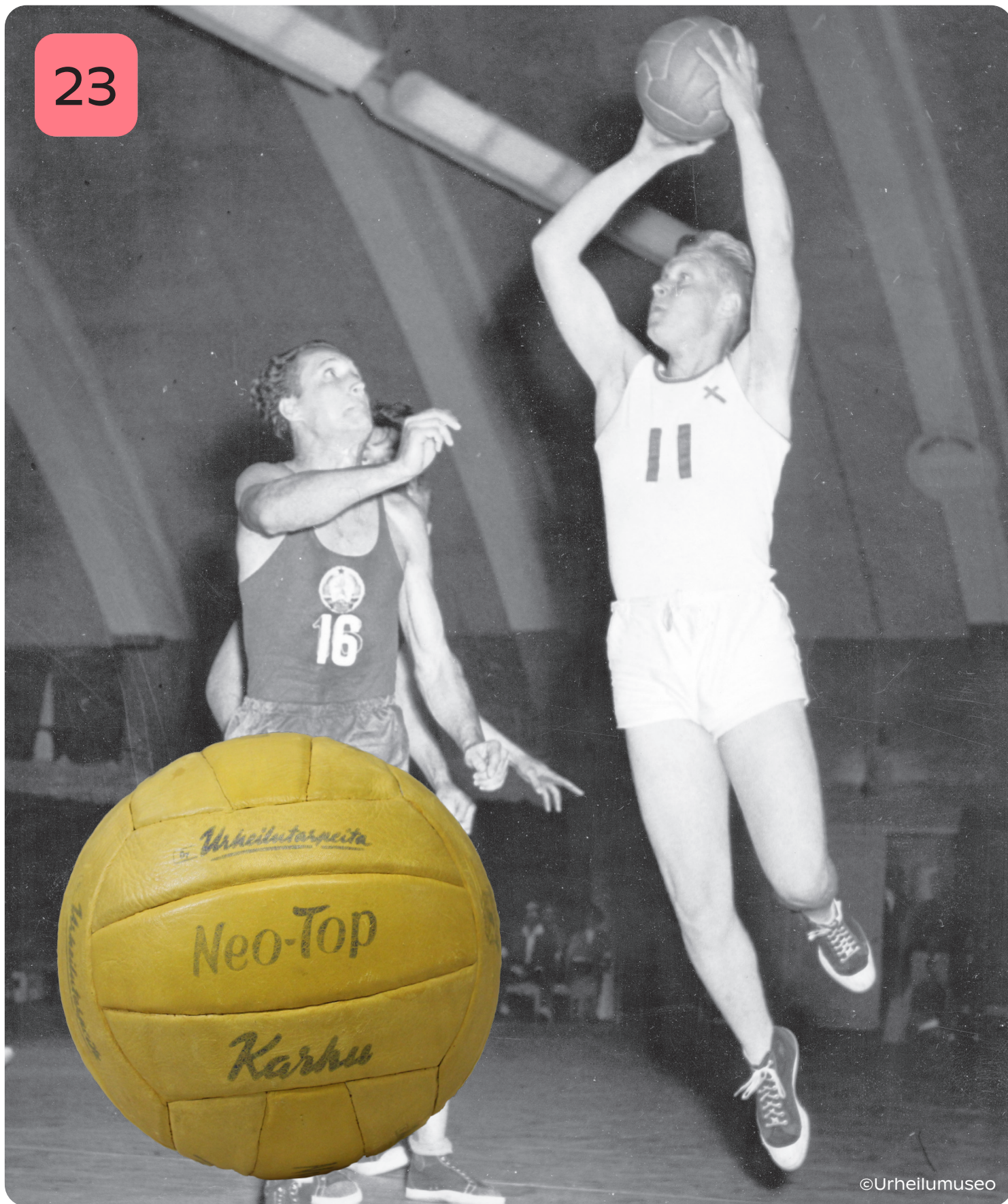
IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat jalkapallomuistot (missä pelattiin, seura, jalkapalloystävyydet, menestykset ja tappiot)
- omat jalkapallovälineet
- 1950- ja 1960-luvun jalkapalloilijoita: Aulis Rytönen, Kai Pahlman (banaanipotku), Juhani Peltonen, Arto Tolsa
- Suomen jalkapallomaajoukkue oli mukana Helsingin olympialaisissa 1952. Joukkueessa pelasivat mm. Aulis Rytönen ja Åke Lindman. Suomi karsiutui jatkosta hävittyään Itävalle 3–4.
- Pohjoismaiden mestaruus 1964

URHEILUMUSEO

urheilumuseo.fi

©Urheilumuseo

LENTOPALLO JA KORIPALLO

- Koripallon ja lentopallon suosio alkoi jo sotavuosina. 1950-luvulla molemmat lajit levisivät koko Suomeen ja keräsivät paljon uusia harrastajia.
- 1950-luvulla molempia lajeja pelattiin saman liiton alaisuudessa
- lentopallosta tuli suosittua puulaakiurheilua
- koripallokengät olivat lyhyellä varrella varustetut kumipohjaiset kangaskengät

LENTOPALLO JA KORIPALLO

UUDET PALLOILULAJIT VALTAAVAT SUOMEN

Sodan jälkeen joukkuelajit olivat selvässä nosteessa. Pesäpallo ja jalkapallo olivat suosituimmat, mutta myös uudemmat lajit kuten lentopallo ja koripallo saivat nopeasti paljon uusia harrastajia. Näistä lajeista innostuivat naisetkin.

Kesäisin lajeja saattoi pelata ulkokentillä, mutta kunnolliseen harrastamiseen tarvittiin sisäsaleja. Niitä alettiin 1950-luvulla rakentaa kiitettävään tahtiin. Tärkeiksi pelipaikoiksi muodostuivat koulujen yhteyteen rakennetut liikunta- ja juhlasalit. Jos tilaa oli vähän, saatettiin koripallossa pelata vain yhteen koriin.

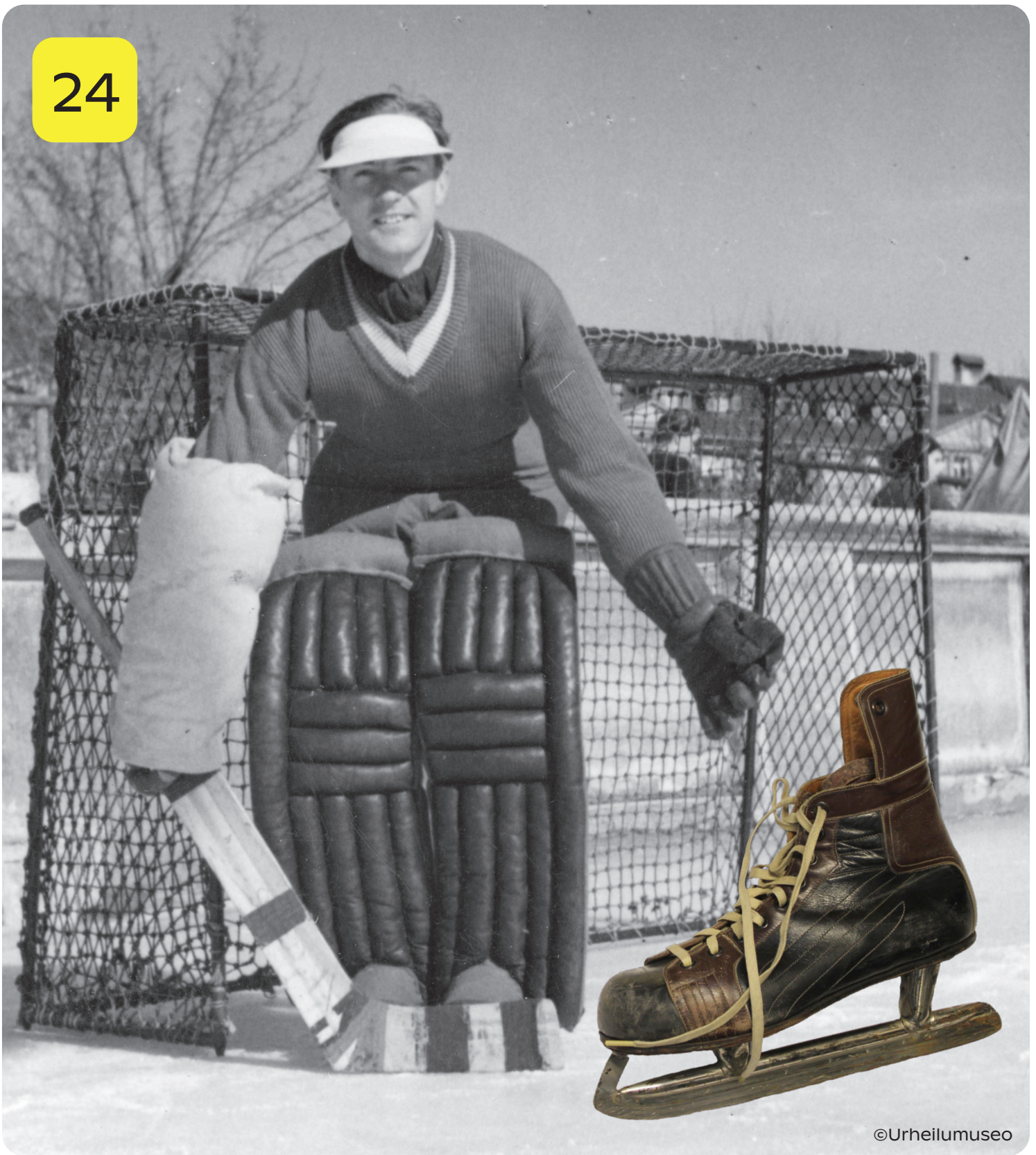
Kuten muistakin välineistä, myös kori- ja lentopalloista oli pulaa vielä useita vuosia sodan jälkeen. Kaikenlaisia palloja käytettiin ja monilla virallisilla seuroillakin oli käytössään vain yksi oikea lajiin tarkoitettu pallo.

Pallot olivat yleensä raskaita nahkapalloja, joissa oli nyöreillä suljettava aukko kyljessä sisäkumia varten. Vaikka pallot saikin pumpattua koviksi ja pyöreiksi, ei ilo useinkaan ollut pitkäaikainen. Ongelmia syntyi myös siitä, että paksut nahkasuikaleet, joista 1940- ja 1950-luvun pallot oli ommeltu, eivät joustaneet. Kun pallon sisäkumi pumpattiin mahdollisimman isoksi, jäi pallon ommelkohta usein raolleen ja sisäkumi rikkoutui helposti.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat urheilumuistot kori- tai lentopallon parista
- talkoohenki, jolla uusia pelejä levitettiin ja halli- sekä välinepulahaasteita ratkottiin

©Urheilumuseo

LUISTELU

- Luistelu kuuluu talven hauskimpiin lajeihin. Luistelukenttä on vuosikymmenet koonnut kylän nuoria ja lapsia yhteen.
- kaunoluistelun ja jääpallon rinnalle kiri 1950-luvulla kovaa vauhtia jääkiekko
- Nurmikset saivat nimensä siitä, että niitä valmistettiin Nurmin kylässä Vahvialan pohjoisosassa (entinen Suomen kunta Viipurin länsipuolella). Kylässä toimi 1800-luvulla Hackman & Co:n hienotaontatehdas, joka valmisti muun muassa aterimia ja luistimia.
- j

LUISTELU

LUISTELUKENTÄLLÄ TAVATAAN!

Luistinratoja oli 1950-luvuilla niin kaupungeissa kuin maaseudulla. Ne olivat olemassa liikuntaa varten, mutta samalla ne olivat myös tärkeitä tapaamispaikkoja. Pelailun ja luistelun lomassa seurusteltiin ystävien kanssa sekä osallistuttiin rusettiluisteluihin tai kilpailuihin. Joillakin radoilla musiikki kuului vakio-ohjelmaan. Jääkiekon yleistyessä kentän viereen nousi usein kiekkokaukalo.

Vaikka ns. Nurmis-luistimet alkoivat käydä auttamattomasti vanhanaikaisiksi, löytyi niitä silti vielä 1950-luvullakin monen suomalaisen kotoa. Varsinkin perheen nuorimmat perivät helposti isompien sisarustensa vanhoja Nurmiksia.

Nurmis-luistin käsitti luistimen terän, joka kiinnitettiin jalkineeseen remmeillä ja kiinnitysruuvilla. Jalkineeksi sopi hyvin hiihtokenkä eli mono. Monoissa oli jopa Nurmisten kiinnitykseen soveltuva kolo. Sen haittapuolena oli se, että sinne meni helposti lunta. Nurmiksilla luistelu oli toisinaan hankalaa, mutta lajin hauskuus meni toki haasteiden ohi!

Oikeat luistimet, joissa jalkine oli kiinni terässä, yleistyivät vauhdilla. Jääpallon pelaamiseen soveltuvia hokkareita käyttivät sekä tytöt että pojat, mutta useimpien tyttöjen haaveena olivat kuitenkin omat kaunoluistimet. Jääkiekon vallattua alaa myös erityisesti tähän lajiin tarkoitettut korkeavartiset hokkarit yleistyivät. Mitään kovin lämpimiä luistimet eivät olleet, joten kunnon villasukille oli käyttöä.

IDEOITA KESKUSTELUUN

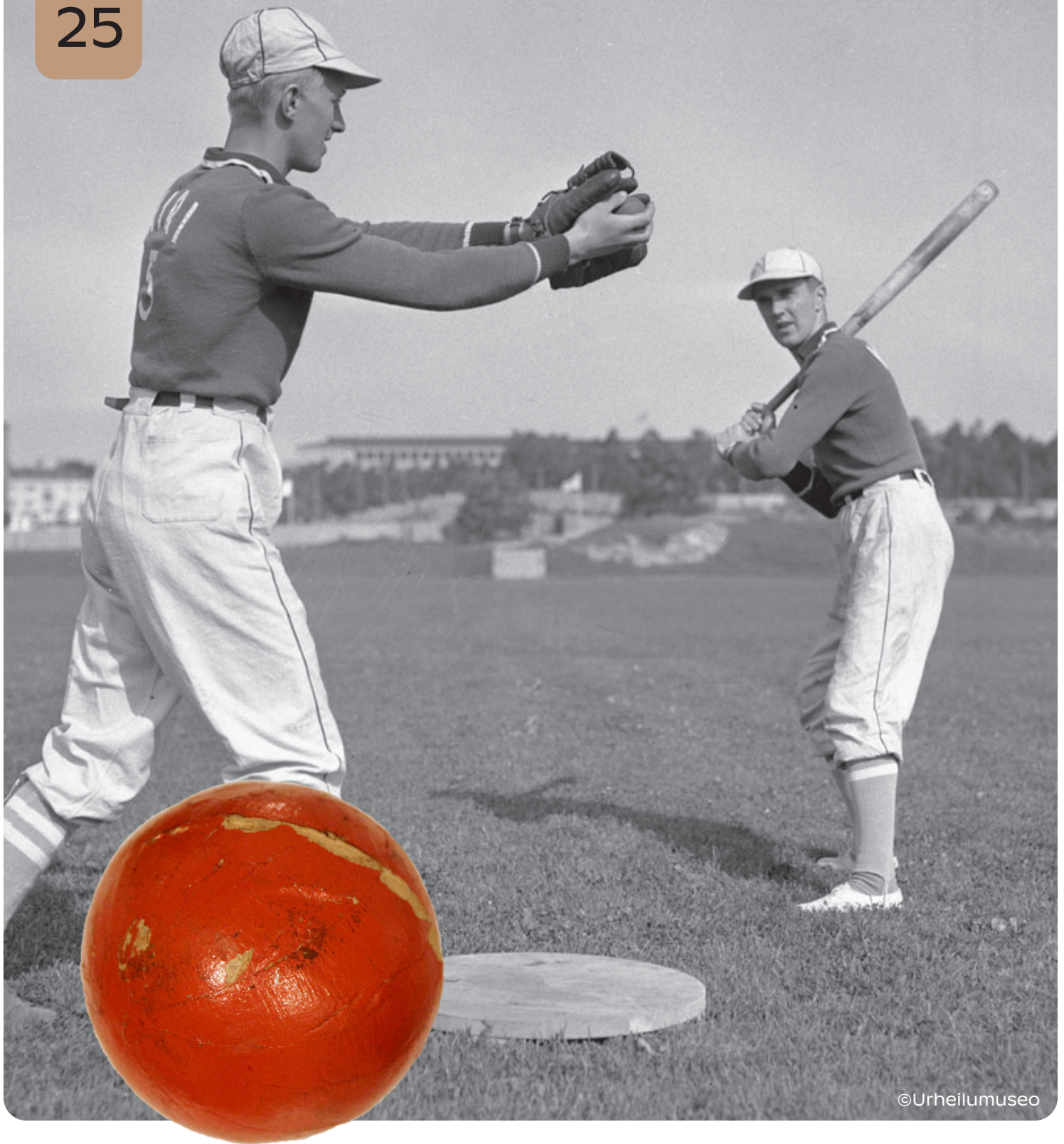
- omat luistelumuistot
- omat luistimet ja jääkiekkovarusteet
- rusettiluistelut

URHEILUMUSEO

urheilumuseo.fi

25

PESÄPALLO

- Pesäpallon suosio lähti 1950-luvulla suureen nousuun. Sitä pelasivat niin miehet, naiset kuin lapsetkin
- mailamerkkejä: Susi, Kierresusi, Kunnari ja Kymppi
- räpylämerkkejä: Liimanäppi, Koppi ja Karhun Pikipeikko. Pitkään pelikentillä nähtiin baseballräpylöitä.
- Pesäpalloliiton sarjoissa pelasi 1950- ja 1960-luvun taitteessa yli 3200 joukkuetta
- pesäpallotähtiä: Eino Kaakkolahti, Olli Hanski, Leo Hannula, Seija Happonen, Toivo Ilola ja Jussi Kiikeri

PESÄPALLO

SUOMEN KANSALLISPELI

Pesäpallo eli 1950-luvulla nousukauttaan. Vain suurimmissa etelän kaupungeissa pesäpallo hävisi suosiossa jalkapallolle. Naisetkin innostuivat lajista. Peli pääsi myös näytösluonteisesti mukaan Helsingin olympialaisiin 1952.

Sodan jälkeen pesäpallokenttiä raivattiin ympäri Suomea. Osa kentistä täytti juuri ja juuri viralliset mitat. Kotikutoisempia pelejä pelattiin isommilla pihoilla. Myös pelivälineistö oli kirjavaa. Sodan jälkeen kumipula vaikeutti oikeiden pesäpallojen saamista, ja pitkään pelattiinkin monenlaisista aineksista rakennetuilla korvikepalloilla, jotka olivat pehmeitä ja epämääräisen muotoisia. Osa oli itse tehtyjä. Vielä 1960-luvulla pesäpallot hajosivat helposti ja niiden lento-ominaisuudet vaihtelivat. Painon lisääminen vakautti aikanaan pallon lentoa ja helpotti sen suuntausta.

Pulaa oli myös räpylöistä. Kekseliäimmät käyttivät suuria hanskoja, joihin oli ujutettu pehmikettä, ja joku onnekas sai Amerikassa asuvilta sukulaisiltaan baseball-räpylän. Kyläsuutariltakin saattoi hankkia kelpo "haavin". Mailoja oli saatavilla hyvin, sillä tarvittaessa mailan saattoi tehdä itse ja metsissä kasvoi niihin sopivaa haapaa joka kulmalla.

1940-luvulla parhaimpienkin pesäpallojoukkueiden pelaaja-asut olivat niitä, mitä kullakin sattui olemaan. 1950-luvulla seurapelaajat puettiin yhtenäisiin amerikkalaistyyliin baseball-asuihin, joihin kuuluivat polven alapuolelle ulottuvat housut, sukat, napillinen lyhythihainen takki ja pitkähihainen paita. Jalkaan laitettiin piikkarit.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat pesäpallomuistot (esim. koulupelit)
- Itä-Länsi-ottelu
- oma suosikkijoukkue

URHEILUMUSEO

urheilumuseo.fi

©Urheilumuseo, Turun museokeskus

PYÖRÄILY

- Pyörä oli tärkeä kulkuväline koko 1950-luvun. Sillä pääsi kohtuullisen helposti niin kouluun, töihin kuin vapaa-ajanrientoihinkin. Autojen määrä pysyi alhaisena koko 1950-luvun eikä mopokaan yleistynyt ennen vuosikymmenen loppua.
- pyörämerkkejä: Jaguar, Husqvarna, Svenska Fauber, Crescent, Hermes, Monark, Tunturi, KoTe ja Helkaman Hopeasauma
- Jaguar oli suosittu merkki ja sen mainoslause "ketterästi polkee faari, faarilla on jaguaari" oli tuttu melkein jokaiselle
- 1950-luvun lisävarusteita olivat seisontatuki, napavaihteet, rumpujarru, kantokahva ja jappitanko, joka oli etenkin nuorten poikien mieleen

PYÖRÄILY

PYÖRÄLLÄ PÄÄSEE

Pyöräily oli lyönyt läpi jo sotia edeltävinä vuosikymmeninä. Sodan jälkeen pyöräilyn merkitys kasvoi ja suosio jatkui aina 1950-luvun puoliväliin saakka. Pyörällä kulkivat kaikki. Sillä pääsi niin kouluun, töihin kuin iltamiinkin. Pyöriä tuotiin, koottiin ja valmistettiin valtavia määriä.

Ongelmana oli aluksi rengaspula. Kumia ei saanut ja moni joutui tyytymään huonolaatuisiin vastikerenkaisiin, jotka saattoivat olla jopa puuta.

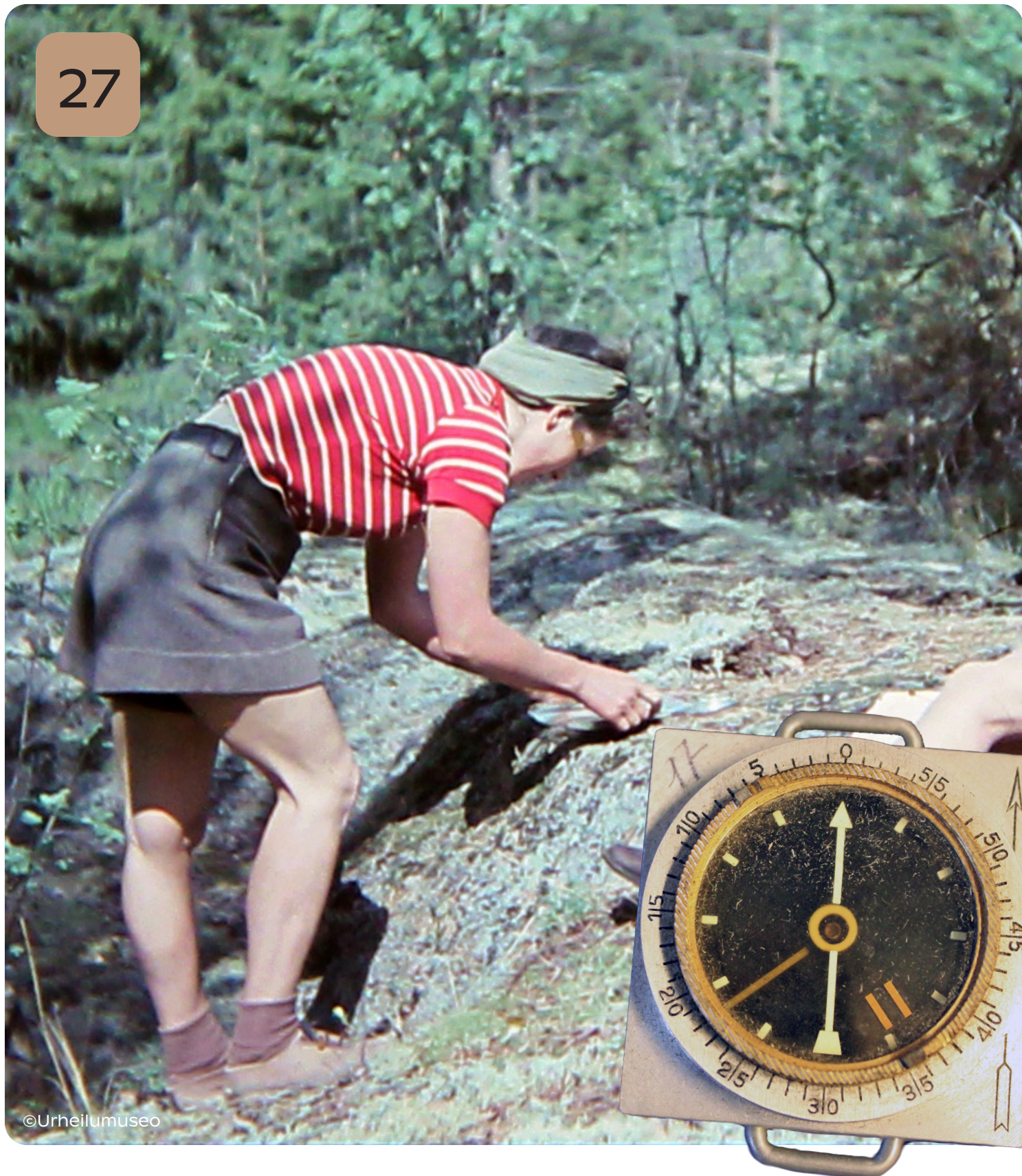
Siinä missä sodan aikana oli taitettu matkaa tummanpuhuvilla menopeleillä, toi 1950-luku pyöriin kirkkaat värit. Pyöriä markkinoitiin arkea helpottavilla lisävarusteilla kuten kantokahvalla, seisontatuella ja kestäväällä rungolla. Myös vauhti, keveys ja kestävyys olivat pyörän myyntivaltteja. Helkaman Hopeasauma oli yksi menestyneimmistä 1950-luvun merkeistä, jonka markkinoinnissa korostettiin juuri kestävää laatua.

Vähitellen myös lasten pyörät yleistyivät. Moni joutui silti opettelemaan ajotaidon aikuisten pyörällä. Ei ollut harvinaista, että pyöräilytaival alkoi miesten pyörän tangon välistä.

Vuosikymmenen lähestyessä loppuaan moposta tuli pyörän kilpailija ja autoilukin kasvatti suosiotaan. Pyöräily ei kuitenkaan tähän loppunut. 1960-luvulla Helkaman Jopo teki pyöräilystä jälleen suosittua. Nyt siitä tuli myös enemmän vapaa-ajan liikuntaa.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- pyöräkilpailut kiinnostivat yleisöä: mm. Helsingin olympiakisoissa 1952 ja Suurkisoissa pyöräily oli komeasti esillä
- retkipyöräily
- omat pyöräilymuistot: esim. ensimmäinen polkupyöräni, pyörällä ajamaan oppiminen

©Urheilumuseo

SUUNNISTUS

- Suunnistus oli todettu sodan aikana tärkeäksi taidoksi. Sen suosio kasvoikin sodan jälkeen.
- Jukolan viesti juosti ensimmäisen kerran 1948
- Suomen Suunnistusliitto perustettiin 1945
- suunnistuksen erikoisseuroja alettiin perustaa enenevässä määrin 1950-luvulla
- Kartat olivat melko yksinkertaisia, tarkkuudeltaan vaihtelevia, pääosin mustavalkoisia ja mittakaavaltaan suuria. Värit yleistyivät kartoissa 1960-luvulla.

SUUNNISTUS

KARTAN KERTOMAA

Suunnistustaidon merkitys oli tullut todistettua sodan aikana. Silloin suunnistuksen oppeja levitettiin muun muassa sotilaspöjille, jotka myöhemmin levittivät harrastusta yhä laajemmalle. Suunnistuksen suosio kasvoi ja uusia erikoisseuroja perustettiin.

Suunnistus ei ollut pelkästään miesten laji, vaikka sen juuret olivatkin voimakkaasti sotilaskoulutuksessa. Naisia tuli lajin pariin Lotta Svärd -järjestöstä, opiskelijaliikkeiden kautta ja vähitellen muualtakin.

Lajin aloittamista pula-aikanakin helpotti se, että marssikompassia oli hyvin saatavilla, sillä niiden valmistaminen oli jatkunut sodan aikana sen tarpeisiin. Nestetäytteisten kompassien tulo markkinoille 1930-luvun puolivälin tienoilla oli tehnyt niistä luotettavampia ja mukavampia käyttää. Karttoja oli monentasoisia. Usein puuttui korkeuskuvaus. Joskus suunnistajat tekivät karttoja itse.

Suunnistaa saattoi asussa, joka kotoa löytyi ja oli kelinmukainen. Käytännön syistä valinta osui usein siihen kuluneimpaan vaatekertaan. Samoin jalkineiksi sopivat tavalliset kävelykengät. Toki parhaimmilla suunnistajilla oli lajiin suunniteltuja erikoisasuja ja erikoispiikkarit, joissa piikkien sijaan oli nastat.

Suomessa hiihtosuunnistus kulki mukana alusta alkaen, joten laji ei ollut riippuvainen vuodenajoistakaan. Vähitellen kasvoi myös innostus yösuunnistukseen. Ainoana hidasteena tunnelmalliselle yöharrastukselle oli pula tarkoitukseen sopivista lampuista.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat suunnistusmuistot
- Jukolan viesti
- omat retkeilymuistot
- jokamiehen oikeudet
- kompassin käyttö

©Urheilumuseo

VOIMISTELU

- Voimistelulla on Suomessa pitkät perineet. Se oli jo varhain sekä miesten että naisten laji. Koulujen liikuntakasvatus lähti usein useiin liikkeelle juuri voimistelunopetuksesta.
- kuuluisia naisvoimistelijoita olivat ns. Hilma Jalkasen tytöt
- naisvoimistelun tavoitteita olivat hyvä ryhti, terveys, esteettisyys ja hyvät tavat
- voimistelu oli Lontoon olympialaisissa 1948 Suomen menestyksekkäin laji: 6 kultaa, 2 hopeaa, 2 pronssia
- menestyneitä suomalaisia voimistelijoita: Paavo Aaltonen, Heikki Savolainen (yhdeksän olympiakultaa voimistelussa) ja Eugen Ekman

VOIMISTELU

TAITOA, NOTKEUTTA JA JOUKKOVOIMAA

Voimistelu oli 1950-luvulla tärkeä osa koululiikuntaa. Osalle se oli helppoa ja kivaa, osalle painajainen. Notkeat taipuivat helposti kuperkeikkaan, mutta jäykemmille liikkeet olivat hankalia. Myös opettajien kirjava taso vaikutti innostukseen.

Voimistelutuntiin liittyi oleellisena välineenä kehärumpu eli tamburiini, jolla opettaja etenkin alkuverryttelyssä löi tahtia ja oppilaat juoksivat ympyrää tai tekivät muita rytmiä vaativia liikkeitä.

Voimisteluun kuuluivat vapaaliikkeet, telinevoimistelu ja leikit. Lähes jokaisesta koulusta löytyivät puolapuut, penkit ja köydet. Nojapuut, arkku, pukki ja hevonen eivät olleet aivan yhtä yleisiä. Pienimmissä kouluissa voimistelu suoritettiin tavallisessa luokkahuoneessa pulpettien keskellä. Tällöin välineille ei ollut tilaakaan.

Vielä 1950-luvulle tultaessa voimistelu oli yksi suosituimmista lajeista myös urheiluseuroissa. Voimistelulla oli Suomessa pitkät perinteet ja miesvoimistelussa oli saatu nauttia menestyksestä olympialaisia myöten. Miesvoimistelun suosio kuitenkin laski lähinnä muiden lajien kustannuksella.

Naisten harjoittama liikunta oli ollut pitkään kiistakapula, mutta voimistelua pidettiin yleisesti naisillekin sopivana. Naisten voimisteluun liittyivät voimakkaasti taivutukset, ojennukset, vauhtiheitot ja aaltoliikkeet. Rinnalla kulki telivoimistelu. Pula hyvistä välineistä vaikeutti hieman harrastamista, mutta jo pelkillä puolapuilla ja penkillä pääsi alkuun.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat muistot koululiikunnasta ja voimistelusta
- suuret voimisteluesitykset Helsingin suurkisoissa 1947 ja Helsingin olympiakisojen avajaisissa 1952

©Urheilumuseo

YLEISURHEILU

- Yleisurheilu on ollut suomalaisille aina tärkeää ja rakasta urheilua. Etenkin keihäänheitto ja pitkät juoksumatkat ovat saaneet kansaa katsomoihin ja TV:n ääreen jo vuosikymmeniä.
- urheiluvälinevalmistaja Karhu tunnettiin vuosina 1916–1966 nimellä Oy Urheilutarpeita/ Sportartiklar Ab
- 1950-luvulla urheiluasuujen materiaalina yleistyivät erilaiset keinokuidut
- seiväshyppyseipäitä valmistettiin hikkoripuusta ja bambusta

YLEISURHEILU

YLEISURHEILU SE VASTA URHEILUA ONKIN

Sodan jälkeen yleisurheilun pariin tuli uutta väkeä ja kilpailutoiminta käynnistyi nopeasti. Koulut, seurat ja tehtaot järjestivät kilpailuja tiuhaan ja naiset saivat vihdoin omat, tosin epäviralliset yleisurheilun SM-kisansa.

Aluksi uusia yleisurheiluvälineitä oli vaikea saada, mutta vanhoilla pärjättiin ja osa tehtiin kotitarpeista. Lasten pihakisoja välinepula ei niinkään haitannut, sillä korvikevälineitä keksittiin itse. Kuulan työntöön sopi kivi ja moukariksi vanha kattolampun osa.

Perinteinen urheiluvälinemerkki oli Oy Urheilutarpeita Ab eli tutummin Karhu, joka sai Helsingin olympialaisissa 1952 tuotteitaan näkyvästi esille. Kisoissa käytetyt kiekot, moukarit ja keihäät tulivat Urheilutarpeita Oy:ltä, samoin monen urheilijan piikkarit.

Kotimaiset keihäät valmistettiin 1940- ja 1950-luvulla koivusta. Lakatun keihään varressa oli puuvillainen punos ja päässä teräskärki. Puukeihään heikkous oli, että se napsahti helposti poikki. Myös jäykkyydet vaihtelivat, joten jokainen keihäs oli oma yksilönsä. Hyvää keihästä kannatti korjailla. Moni 1950-luvun keihäänheittäjä aloitti uransa itse veistetyllä puukeihäällä. Näin esimerkiksi Toivo Hyytiäinen, jolta odotettiin menestystä Helsingin olympialaisissa 1952.

Piikkareita oli saatavilla useampia merkkejä, mutta alkuun niin heitto- kuin muutkin lajit sujuivat paljain jaloin. Piikkarien piikit olivat lajista riippumatta melko pitkiä. Juoksulajeissa lähtötelineitä oli vain harvoilla kentillä, joten lähtökuopat kaivettiin käsin tai kuokalla. Juoksuratojen pinta oli hiili- tai tiilimurskaa tai hiekkaa.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat yleisurheilumuistot
- Helsingin olympialaiset 1952, joissa Suomen ainoaksi yleisurheilumitaliksi jäi Toivo Hyytiäisen keihäässään heittämä pronssi
- Suomi–Ruotsi-maaottelut ja Voitto Hellsten, joka osallistui 34 maaotteluun vuosina 1951–1960
- muita menestyneitä suomalaisia yleisurheilijoita: Jorma Valkama, Veikko Karvonen ja Eeles Landström

URHEILUMUSEO

urheilumuseo.fi

©Urheilumuseo

HIIHTO

- Mono oli alkuaan lahtelaisen Lahden saapas- ja lapikasteollisuus Oy:n tuotemerkki. Nimestä vakiintui hiihtojalkineen yleisnimitys, jota käytetään vielä nykyisinkin.
- 1950-luvun suksivoidemerkkejä olivat mm. Rex, Luikki, Swix, Vauhti ja Beni Vannisen Haka

HIIHTO

KOKO KANSAN TALVIURHEILUA

Sukset löytyivät 1950-luvulla lähes jokaisesta kodista. Talvella matka kouluun, töihin tai vaikkapa naapuriin taittui joutuisammin hiihtäen. Välineiden kirjo oli laaja, mutta materiaali sama: puu. Männyn ja kuusen lisäksi suksien valmistamiseen käytettiin 1950-luvulla myös koivua, haapaa tai jopa trooppista balsaa. Suurimpia valmistajia olivat Lampinen Oy Porvoosta ja Esko Järvinen Oy Lahdesta.

1950-luvun uutuus oli sälesuksi, joka nimensä mukaisesti puristettiin ohuista puusäleistä. Myös kotitekoisia tai paikallisen puusepän valmistamia suksia oli käytössä. Pohjat käsiteltiin usein tervalla tai parafiinillä. Puusuksen huono puoli, katkeaminen, tuli monelle hiihtäjälle harmillisen tutuksi. Usein hajonneet menopelit korjattiin naulaamalla pellinpala suksen ympäri. Jalkaan laitettiin 1950-luvulla yleensä "monot" eli hiihtokengät, joita alkuun käytettiin muutenkin arkijalkineina. Vanhat remmisiteet väistyivät ns. rotanloukku- ja Y-siteiden tieltä.

Hiihto oli yksi tärkeimmistä koululiikunnan muodoista. Koulun pihalle tai lähimaastoon tehtiin ladut, joilla hiihdettiin sitten niin väli- kuin liikuntatunnillakin. Saattoipa olla niinkin, että opettaja laittoi pojat tekemään latuja ja tytöt saivat lykkiä valmista uraa. Hiihtomerkit ja -passit innostivat osaltaan kilometrien keräämiseen. Hiihtokilpailut mustikkasoppineen kuuluivat jokaisen koululaisen talveen.

IDEOITA KESKUSTELUUN

- omat hiihtokokemukset: koulumatkat, laturetket, keväiset hanget, eväsleivät ja mehupullo, hiihtokilpailut
- puusukset (Järviset, Lampiset), monot
- suksiterva, parafiini
- Salpausselän kisat

URHEILUMUSEO

urheilumuseo.fi